

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf.II.20.714/2016/6. szám

A Debreceni Ítéltábla dr. Budaházi János ügyvéd ügyintézője mellett a Dr. Budaházi Ügyvédi Iroda (cím) által képviselt felperes neve felperesnek (felperes címe) - dr. Hölter Ivett ügyvéd ügyintézője mellett a Hölter Ügyvédi Iroda (cím) által képviselt **alperes neve** (cím) alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében az Egri Törvényszék 11.P.20.118/2015/22. sorszámú rész- és közbenső ítélete ellen az alperes 23. sorszám alatt benyújtott fellebbezése folytán meghozta a következő

rész- és közbenső ítéletet:

A Debreceni Ítéltábla az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletét a keresetet részben elutasító részítéletnek tekinti, azt nem fellebbezett rendelkezésként nem érinti, a közbenső ítéleti rendelkezést részben megváltoztatja: a szerződést érvényessé nyilvánítja annak a megállapításával, hogy a szerződésben kikötött induló ügyleti kamat 8,66 %, az árfolyamkockázatot a felperes 223 forint/svájci frank törlesztési árfolyamig viseli. Az elsőfokú bíróságot további tárgyalásra ezen árfolyam alkalmazásával történő elszámolás alapján a felek fizetési kötelezettségének megállapítása érdekében utasítja.

A fellebbezési költségét a felperesnek 5 400 (ötezer-négyszáz) forint általános forgalmi adót tartalmazó 25 400 (huszonötezer-négyszáz) forintban, az alperesnek 5 400 (ötezer-négyszáz) forint általános forgalmi adót tartalmazó 73 400 (hetvenháromezer-négyszáz) forintban állapítja meg.

Ez ellen a rész- és közbenső ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás:

A **gazdasági társaság** (a továbbiakban: kft.) az alperes jogelődje, a pénzügyi vállalkozás **gazdasági társaság2**-vel (a továbbiakban: hitelező) kötött együttműködési szerződés alapján részt vett a finanszírozási szerződések lebonyolításában. A felperes a kft.-től vásárolt személygépjármű vételárának részben kölcsönből történő finanszírozása érdekében annak feltételeiről a kft. alkalmazottjával, **M. G.**-val tárgyalt, a törlesztőrészek miatt a hitelező svájci frank alapú kölcsönét választotta.

A felperes részére adott hitelajánlat és az általa az alapján kiállított ún. szalonhitel finanszírozási kérelem egyezően tartalmazta azt, hogy a kölcsön 2 528 467 forint, a devizabázisa svájci frank, a futamidő 120 hónap, az induló THM 9,19 %, az induló havi törlesztőrészlet 31 566 forint. Csak a hitelajánlat tartalmazta az ügyleti kamat 8,66 % mértékét, és azt, hogy körültekintően tájékozódjon a deviza árfolyamváltozás kockázatára vonatkozóan.

A felperes finanszírozási kérelmében rögzített nyilatkozata szerint a hitelező által alkalmazott Általános Szerződési Feltételeket (a továbbiakban: ÁSZF), a finanszírozási szerződésekre vonatkozó hirdetményt átvette, a tartalmát megismerte és magára nézve kötelező érvényűnek elfogadta. A szerződéskötési záradékot 2008. június 21-én írta alá. A finanszírozási kérelmére a hitelező 2008. június 26-án finanszírozói elfogadó nyilatkozatot vezetett 01PAF PAH BP0815498 szerződésszámon.

Az ÁSZF 6.1. pontja szerint az adós a kölcsön után kamatot köteles fizetni, a kölcsön folyósításának időpontjában érvényes ügyleti kamatlábat a hitelező által a kölcsön átutalása után az adós rendelkezésére bocsátott törlesztési táblázat tartalmazza. A 6.2.3. pont szerint a deviza alapú kölcsön forintban fizetendő törlesztőrészletét módosítja a **gazdasági társaság3** által közzétett, a törlesztőrészlet esedékességének napján érvényes, hivatalos HUF/deviza eladási árfolyam és a bázis árfolyam (**gazdasági társaság3** által jegyzett deviza vételi árfolyam) aránya. Az árfolyam változásából eredő módosított törlesztőrészlet képlet alapján határozható meg.

A törlesztési tábla szerint a folyósításkor, 2008. szeptember 2-án érvényes árfolyam 145,8429 forint, a közölt törlesztőrészletek összege a báziskamatláb, illetőleg a devizaárfolyam változásainak megfelelően módosul.

Az alperes felülvizsgált elszámolása szerint a tisztességtelenül felszámított összeg 678 853 forint, a felperes fennálló tartozása 5 698,24 svájci frank, éves kamata a szerződés módosítást követően 6,22 %, a referencia kamat az 1 hónapos CHF Libor.

A felperes a módosított keresetében több érvénytelenségi okra hivatkozással a kölcsönszerződés teljes érvénytelenségének a megállapítását, a szerződés hatályossá nyilvánítását és az alperes kötelezését kérte 865 688 forint megfizetésére.

Az alperes az ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság a rész- és közbenső ítéletében megállapította, hogy a kölcsönszerződés érvénytelen.

Az indokolásában a Pp. 213. § (2)-(3) bekezdése felhívásával rögzítette, hogy a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. (a továbbiakban: elszámolási) törvény 37. §-ának megfelelő, a kölcsönszerződés érvénytelensége iránti kereset jogalapjáról döntött, és azt csak részben találta alaposnak. Megállapította, hogy a kölcsönszerződés két érvénytelenségi ok miatt érvénytelen: a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.) 213. § (1) bekezdés c) pontja alapján az ügyleti kamat feltüntetésének a hiányában és a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 209. § (1) bekezdés alapján az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó tájékoztatás elmaradása folytán tisztességtelen jellege miatt. A további bizonyítás az érvénytelenség jogkövetkezményének levonásán túl az ÁSZF valamennyi kikötése tisztességtelenségének a megállapítására irányuló kereseti kérelem tekintetében szükséges.

Az elsőfokú bíróság a Ptk. 205. § (1)-(2), a 205/A. § (1), a 205/B. § (1)-(2), a 217. § (1) és a 210. § (1) bekezdése felhívásával megállapította (I.), hogy az ÁSZF a szerződés részévé vált és a hivatkozott okból nem érvénytelen.

Az érvénytelenségi okokról az ítélete indokolásában II-XI. pontok alatt döntött a szerződéskötéskor hatályos jogszabályok, a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről szóló 6/2013. Polgári Jogegységi Határozat (a továbbiakban: 6/2013. PJE), a deviza

alapú fogyasztói kölcsönszerződések egyes rendelkezéseinek - a 6/2013. PJE által el nem bíralt - tisztességtelensége tárgyában hozott 2/2014. Polgári Jogegységi Határozat (a továbbiakban: 2/2014. PJE), és a deviza alapú fogyasztási és lakossági kölcsönszerződések tárgyának és törlesztőrészeinek meghatározásával kapcsolatos elvi kérdésekről szóló 1/2016. számú Polgári Jogegységi Határozat (a továbbiakban: 1/2016. PJE) felhívásával.

Megállapította, hogy a szerződés gépjármű vásárlásához kapcsolódott, nem befektetési hitel (Európai Unió Bírósága C-.../14. számú ítélete). A hitelező nem végzett sem befektetői, sem a Hpt. 5. § (2) bekezdés d) pontjába ütköző tevékenységet, és nem irányadó rá a Hpt. 47. § (1) és (2) bekezdése. A kölcsönszerződés ezen okokból nem ütközik sem jogszabályba, sem nyilvánvalóan jó erkölcsbe, ahogyan a felperes kölcsöntartozása forintba történő átváltása hiányában sem (V-VIII.). A kölcsönszerződés a Hpt. 203. § (6)-(7), és Ptk. 205. § (3) bekezdése alapján nem semmis a kockázatfeltáró nyilatkozat hiánya miatt (IX.), nem irányul lehetetlen szolgáltatásra sem (IV.). A tartalma megfelel a Hpt. 213. § (1) bekezdés a), b), e), és f) pontjának. Az alkalmazott árfolyamot az ÁSZF 6.2.3. pontja szerint nem a hitelező jegyezte, azt egyoldalúan nem módosíthatta. A bírói gyakorlat szerint pedig az egy napon kihirdetett több árfolyam közül az utolsó az irányadó. Az ÁSZF 6.2.4. pontja szerint az elszámolás a magánügyfelekre érvényes devizaárfolyamon történik (X-XIII.). Ha a hitelező az irányadó referencia kamat változását a szerződés tartama alatt a fogyasztó felé nem érvényesíti, az nem a szerződésnek a megkötésekor vizsgálható érvénytelensége, hanem a megszegése címén érvényesíthető. Az ügyleti kamat referencia kamathoz kötése pedig nem tisztességtelen (XIV.).

Az elsőfokú bíróság megállapította a kölcsönszerződés semmisségét a Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontja alapján (II.). Az ügyleti kamat százalékos mértékét az egyedi kölcsönszerződés (a felperes finanszírozási kérelme és a hitelező arra vezetett elfogadó nyilatkozata), a részét képező ÁSZF és Hirdetmény, de a hitelező által a szerződéskötést követően megküldött ún. törlesztési tábla sem tartalmazza. Az azt feltüntető, a szerződéskötést megelőzően a felperesnek átadott hitelajánlat pedig az ÁSZF 1.2. és 6.1. pontja értelmében nem része a szerződésnek.

A szerződés teljesen érvénytelen az általános szerződési feltételként a szerződés részévé vált, egyedileg meg nem tárgyalta, az árfolyamkockázat áthárítására vonatkozó kikötés tisztességtelen jellege miatt is, amely a Ptk. 209/A. § (2) és 234. § (1) bekezdése alapján határidő nélkül hivatkozható semmisséget eredményez (III.). A Ptk. 205. § (3), a Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdésében írt tájékoztatási kötelezettség ellenére sem az ÁSZF-nek, sem a kölcsönszerződésnek nem tartalma az árfolyamkockázat, az árfolyamváltozás törlesztőrészletre gyakorolt hatása. Az ÁSZF rendelkezéseiből az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintően eljáró, - a továbbiakban - átlagos fogyasztó számára világosan és egyértelműen nem vonható le az a következtetés, hogy az árfolyamváltozásnak a törlesztőrészletre - adott esetben fennálló tartozásának összegére - milyen következményei lesznek, az árfolyam változás a törlesztőrészletekre, a fennálló tartozás összegére milyen hatást gyakorol. Az ÁSZF laikus számára nem világos, nem érthető módon, több rendelkezés összevetéséből levezethetően utal arra, hogy a szerződés deviza alapúsága a törlesztőrészlet változását, esetleges emelkedését okozhatja. A képlet három változója a szerződés megkötésekor részben ismeretlenek (például a kamatmódosítás alapján aktualizált törlesztési terv szerinti részlet). A képlet alapján a fogyasztó az árfolyamváltozás törlesztőrészletre gyakorolt hatását, annak irányát és mértékét csak úgy tudja felmérni, ha próbászerűen több változóval is számol.

A kölcsönszerződés azon rendelkezése, mellyel a hitelező az árfolyamváltozásból eredő kockázatot korlátozás nélkül a fogyasztóra hárította, az átlagos fogyasztó számára nem volt világos és érthető. A felperes megfelelő tájékoztatás hiányában alappal gondolhatta azt, hogy az árfolyamkockázat nem

valós, illetőleg őt az csak korlátozott mértékben terheli. Ezért a szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése tisztességtelen.

Az alperes fellebbezése az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletének a megváltoztatására, a kereset elutasítására, másodlagosan a hatályon kívül helyezésére irányult. A rész- és közbenső ítélet hozatalát eljárási szabálysértésnek ítélte arra hivatkozással, hogy az ÁSZF kapcsán nincs elbírátlan kereseti kérelem, a szerződés érvénytelenségének a megállapítása miatt nem is vizsgálható. Fenntartotta azt az álláspontját is, hogy a szerződés részévé vált ÁSZF tisztességtelen kikötése miatt a felperest a Ptk. 209/A. § (1) bekezdése alapján megtámadási jog illette. Hangsúlyozta, hogy a szerződés több okirathból áll, annak része az egyedi finanszírozási szerződésen túl az ügyleti kamat 8,66 % mértékét feltüntető hitelajánlat, a törlesztési terv, az általa alkalmazott, az adott pénzügyi termékre vonatkozó, a felperes rendelkezésére bocsátott ÁSZF és a hirdetmény, illetve a valamennyi pénzügyi termékére vonatkozó Üzletszabályzat is. A felperes a finanszírozási kérelemmel a hitelajánlatot fogadta el, a szerződés azzal hatályosult, hogy a kérelmét a hitelező elfogadta. A felperes aszerint teljesített, az általa nem vitatott elszámoláson túl részletes elszámolást is kapott. Az elszámolás az MNB által közzétett árfolyamon történt, a jövőre nézve pedig az ügyleti kamat megfelel a törvényi szabályozásnak. Az adós által viselt árfolyamkockázat a szerződés lényegi eleme, annak kapcsán a felperes igényérvényesítése a Ptk. 4. § (4) és 5. § (1) és (2) bekezdéseivel ellentétes joggyakorlás. A forintosításig ő döntött arról, hogy az aktuális törlesztőrészletet devizában vagy forintban fizeti-e meg. A tájékoztatási kötelezettségét teljesítette a hitelajánlat és az ÁSZF tartalma, annak tisztességtelen jellege a Ptk. 209. § (5) bekezdése alapján nem állapítható meg.

A felperes a fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítélete fellebbezett rendelkezésének a helybenhagyását kérte.

A fellebbezés részben alapos.

Az ítéletábra az alperes másodlagos, az érdemi felülvizsgálatot kizáró fellebbezési kérelmét lényeges, a másodfokú eljárásban nem orvosolható eljárási szabálysértés, az elbírált jogalapra vonatkozó bizonyítási eljárás nagy terjedelmű vagy teljes megismétlésének, illetve kiegészítésének a szükségessége hiányában nem találta alaposnak. Az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítélete hatályon kívül helyezésének a Pp. 252. § (1)-(3) bekezdéseiben foglalt törvényi feltételei hiányában a fellebbezésről a Pp. 253. § (1) bekezdése alapján érdemben döntött.

Az ítéletábra megállapította, hogy az elsőfokú bíróság, miután a tárgyalást a jogalapról való döntés tekintetében berekesztette, a rész- és közbenső ítéletével - az ítélete megnevezéséből és az indokolásából következően - teljes egészében elbírálta a kölcsönszerződést támadó kereset jogalapját. A keresetet túlnyomórészt, a hivatkozott és önállóan elbírálható érvénytelenség okok hiányában, alaptalannak találta. Ebben a keretben érdemben döntött, ezért a részítéleti rendelkezése hiányos, mert a kereset részbeni elutasításáról nem rendelkezett.

A részítélet hozatalát kizárólag ez indokolta, mert az elsőfokú bíróságnak a szükséges további tárgyalás kapcsán kifejtett indokaival szemben a felperesnek nincs az ÁSZF valamennyi kikötésének a tisztességtelensége megállapítására irányuló kereseti kérelme, a keresete nem azonos az elsőfokú bíróság által az ítéletében megjelölt 14. sorszám alatti beadványában előadottal.

A kereset megváltoztatását jelenti - a Pp. 146. § (5) bekezdésében meghatározott kivételektől eltekintve - a felperes olyan perbeli nyilatkozata, amellyel eltér a keresetlevélben megjelölt kereseti kérelmétől vagy az érvényesített jogtól (jogviszonytól), illetve az érvényesített igény anyagi jogi alapjától, avagy mindezek ténybeli alapjától. A felperes a bíróság döntésére irányuló, a keresetlevelében előadott határozott kereseti kérelmét [Pp. 121. § (1) bekezdés e) pont] többször

„pontosította” (10., 14/F/1.), azt a tárgyalás berekesztésekor a 2016. június 8-án tartott tárgyaláson előadottak szerint (18/F/1) tartotta fenn: a kölcsönszerződés semmisségének a megállapítását kérte. Ezt követően csak a kért marasztalás összegszerűségét módosította. Ebből következően nem tartotta fenn azt a korábban másodlagosként előterjesztett megállapítás iránti kereseti kérelmét, hogy az ÁSZF valamennyi kikötése tisztességtelen, ekként semmis.

Az ítéletábra ezért az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletét az érvénytelenségi keresetet részben érdemben eldöntő, elutasító részítéletnek tekintette, amit fellebbezés hiányában nem érintett. Az alperes fellebbezése folytán a másodfokú eljárás tárgya a közbenső ítéleti rendelkezés volt, amely szerint a kölcsönszerződés teljes egészében érvénytelen az ügyleti kamat feltüntetésének hiányában és az árfolyamkockázatot korlátlanul a felperesre telepítő szerződéses rendelkezés tisztességtelen volta miatt.

Az ítéletábra az elsőfokú bíróság közbenső ítéleti rendelkezésével részben értett egyet, így az ebben a keretben kifejtett jogi indokait sem osztotta maradéktalanul.

Az ítéletábra abban egyetértett az elsőfokú bírósággal, hogy a kölcsönszerződés az ügyleti kamat feltüntetésének a hiányában semmis.

A hitel megállapodások egyetlen dokumentumban történő elkészítését sem a nemzeti jogunk, sem a 93/13/EGK tanácsi irányelv (a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről), sem az annak értelmezésére jogosult Európai Unió Bírósága joggyakorlata nem követeli meg (C-./15.). A kölcsönszerződés akkor is megfelel a Hpt. 213. § (1) bekezdésében felsorolt tartalmi követelményeknek, ha a szerződés, és a részévé vált ÁSZF együttesen tartalmazzák az ott előírtakat [1/2016. PJE III.1.b)]. Ha a jogügylet tartalmát nem csupán a szerződés tartalmazza, a további okirati tartalom azáltal válik a részévé, ha arra a szerződés utal, mint mellékletére, vagy hozzá van fűzve. Annak tehát nem lett volna jogi akadály, hogy a felek a kölcsön-jogviszonyukra vonatkozó szerződéses rendelkezéseket több okiratba foglalják, és a külön okiratok kapcsán úgy rendelkezzenek, hogy azok részei a szerződésüknek.

A perbeli esetben azonban nem erről van szó.

Az elsőfokú bíróság, a szerződéskötés ÁSZF 1.2. pontbeli egyértelmű szabályozásával összhangban, helyesen állapította meg azt, hogy a hitelajánlat nem része a szerződésnek. Az nem a felek joghatás kiváltását célzó akaratnyilatkozata, miután azt egyikük sem írta alá és nem utal rá az egyedi kölcsönszerződés (a felperes finanszírozási kérelme és a hitelező arra vezetett elfogadó nyilatkozata) sem, nincs a hitelajánlat jogi minősítését érintő, azt a szerződés tartalmává tevő rendelkezése.

Az ügyleti kamat kikötésének a hiánya esetén a szerződés létrejön ugyan, de a Hpt. 213. §-a (1) bekezdésének c) pontja, illetve a Ptk. 217. § (1) és a 218. § (1) bekezdése alapján is teljes egészében semmis. Ehhez a Hpt. 213. §-a nem fűz a Ptk. szabályaitól eltérő jogkövetkezményt (6/2013.PJE III.5.). A szerződés a Ptk. lex generalis rendelkezéseihez képest lex specialis elszámolási törvény hatálya alá tartozik, így a 37. § (1) bekezdésében írt jogkövetkezmények alkalmazhatóak. Az ítéletábra afelől a kereseti kérelemhez kötöttség nélkül mérlegeléssel határozhatott.

A Ptk. 205. § (2) bekezdése szerint nem kell a feleknek megállapodniuk olyan kérdésekben, amelyeket jogszabály rendez. A Ptk. 232. § (1) bekezdése értelmében a szerződéses kapcsolatokban - ha jogszabály kivételt nem tesz - kamat jár; a törvényes kamat mértékét a Ptk. dispozitív (szerződést-pótló) 232. § (3) bekezdése meghatározza. Az érvénytelenség oka tehát kiküszöbölhető, az ügyleti kamatnak, mint a fogyasztói kölcsönszerződés lényeges elemének a szerződés semmisségét eredményező hiánya jogkövetkezményeként az érvényessé nyilvánítás alkalmazható.

A bíróság a szerződést érvényessé nyilvánítja abban az esetben is, ha a felek akarata egyértelműen megállapítható, azaz a perbeli esetben a kamat mértékét a felek e körben szóban vagy ráutaló magatartással megkötött és teljesített megállapodása alapján megállapítja (6/2013. PJE III.4.). A jelen esetben egyértelműen megállapítható volt a felek szerződési akarata, a szerződéskötéskor a hitelajánlat szerinti mértékben kikötött 8,66 % ügyleti kamat. Az alperes erre vonatkozó tényállítását a felperes a perben nem vitatta, és azt alátámasztja a hitelajánlatban és a szerződésben is feltüntetett, a kamatot is magában foglaló havi törlesztőrészlet és THM megegyezése. A másik szerződő fél, a hitelező számára egyértelműen felismerhető, beleegyező szerződéses akaratot jelentő ráutaló magatartásként a felperes a kölcsönt igénybe vette, annak visszafizetése érdekében szerződésszerű magatartást tanúsított, az alperesnek a létrejött szerződéses tartalom szerinti elszámolását sem tette vitássá. Az elszámolási törvény 4. § (3) bekezdése alapján az alperes felülvizsgált elszámolása is a szerződés részévé vált kamat, költség és díj mértékén alapul, amely az elszámolási törvény 37/A. § (1) bekezdésében foglalt kógens normatív iránymutatás szerint a bíróságot is köti az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása során.

Az ítéletábra ezért a szerződést érvényessé nyilvánította annak a megállapításával, hogy az induló ügyleti kamat 8,66 %. Ezt nem érinti az a körülmény, hogy az alperes részletes elszámolása szerint a folyósítás szerződéskötést követő későbbi időpontjában és az első törlesztőrészlet esedékességekor a referencia kamat változásához kötött ügyleti kamatláb már csak 8,47 volt, és az elszámolásig végig az alatt maradt.

Az ítéletábra a szerződés kiegészítésével az érvénytelenségi ok folytán előállt érdeksérelmet a szerződéskötés időpontjára visszaható, ex tunc hatállyal kiküszöbölte (6/2013. PJE III.4.). Az alperes érvei ellenében hangsúlyozza azt, hogy az elszámolással egyidejűleg a szerződés módosítása az érvénytelenség ezen okát a jövőre nézve orvosolta.

A szerződés ezen okból történt érvényessé nyilvánítása felek között elszámolást, így a követelés összegére a tárgyalás folytatását nem igényli. Ezért ebben a keretben az ítéletábra véglegesen, az elsőfokú közbenső ítéleti rendelkezés megváltoztatásával részítélettel döntött.

Az árfolyamkockázatot korlátlanul a felperesre telepítő szerződéses rendelkezés tisztességtelen volta kapcsán az ítéletábra is hangsúlyozza, hogy a megtámadás Ptk. 209/A. § (1) bekezdésében rögzített szabálya a *nem* fogyasztói szerződésekre vonatkozik. A Ptk. 209/A. §-a a tisztességtelen szerződési feltétel kikötésének két, eltérő esetekre, eltérő alanyai körre vonatkozó jogkövetkezményét határozza meg: az (1) bekezdés a nem fogyasztói szerződés esetén az általános szerződési feltételként a szerződés részévé váló tisztességtelen kikötés megtámadhatóságát; a (2) bekezdés a fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételként a szerződés részévé váló, továbbá a fogyasztóval szerződő fél által egyoldalúan, előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen kikötés relatív, a fogyasztó érdekében hivatkozható semmisségét.

A tisztességtelenség, mint speciális, kizárólag a szerződésnek az ilyen jellegű kikötését érintő, relatív, azaz a fogyasztó érdekében (így általa is) határidő nélkül hivatkozható, és az elszámolási törvény 37. § (1) bekezdése alapján a jogkövetkezmény alkalmazására is kiterjedően érvényesíthető semmisségi ok (2/2012. (XII.10.) PK vélemény 8. a) pont).

A fellebbezés érveivel szemben a perbeli kölcsönszerződés nem deviza, hanem deviza alapú, az egyedi szerződés szóhasználatában CHF bázisú, a kölcsön és a törlesztőrészlet forintban meghatározott. Az alperes elszámolása szerint a nyilvántartás devizaneme CHF, a törlesztés devizaneme, a részletes elszámolása szerint a számlázás devizaneme forint. Ezért azt a felperes forintban teljesíthette.

Az elsőfokú bíróság az ügyletben rejlő árfolyamkockázatra vonatkozó egyedi szerződéses rendelkezés és külön kockázatfeltáró nyilatkozat hiányában a szerződés részévé vált ÁSZF rendelkezések vizsgálatával annyiban jutott helytálló jogkövetkeztetésre, hogy az a rendelkezés, amellyel a hitelező az árfolyamváltozásból eredő kockázatot korlátozás nélkül a fogyasztó felperesre hárította, az átlagos fogyasztó számára nem volt világos és érthető. Ez okból azonban tisztességtelen, így semmis csak szerződésben szereplő vagy a szerződés részévé vált feltétel, kikötés lehet, ami a perbeli esetben a szerződés részleges érvénytelenségét eredményezte a lent kifejtettek szerint.

A Hpt. 203. § (6) bekezdését és a (7) bekezdés a) pontját megállapító 2004. évi LXXXIV. törvény 30. §-ához fűzött, az Alaptörvény 28. cikke alapján a bíróságok jogalkalmazása során a jogszabályok szövegének értelmezésekor elsőbbséget élvező jogalkotói indokolás szerint a külön kockázatfeltáró nyilatkozatban a fogyasztók figyelmét felhívni arra kell, hogy a devizahitel az árfolyam változása esetén jelentős kockázatot is rejt magában, a törlesztőrészek megemelkedhetnek. Tény, hogy a hitelező pénzügyi intézmény (Hpt. 4. § (1) bekezdés) nem tett eleget e tájékoztatási kötelezettségnek. Az alperes a perben nem bizonyította a szerződéses főszolgáltatás körébe tartozó árfolyamkockázatra vonatkozó *egyedi tájékoztatás* megtörténtét, azt, hogy a *felperes előtt - az aláírásával igazoltan - feltárta az ügyletben rejlő árfolyam-kockázatot*, azaz az árfolyamváltozás lehetőségét és annak a törlesztőrészletre gyakorolt hatását. E kötelezettség megsértéséhez (nem, vagy nem a jogszabályoknak megfelelő teljesítéséhez) azonban sem a Ptk., sem a Hpt. nem fűzi a semmisség jog-következményét, így a szerződés emiatt nem jogszabályba ütköző (6/2013. PJE III.3.). Azt, hogy a pénzügyi intézmény tájékoztatása nem volt megfelelő vagy, mint az adott esetben, elmaradt, a fogyasztó érdekében, a tisztességtelenség körében kell értékelni és a kikötést ennek megfelelően kell teljesen vagy részlegesen érvénytelennek minősíteni (2/2014. PJE, 11/2015. (V. 14.) AB határozat [55]).

A perben eldöntendő kérdés ezért az volt, hogy a hitelező részéről a fogyasztó által aláírt kockázatfeltáró nyilatkozattal teljesítendő tájékoztatás hiánya esetén a deviza alapú hitel nyújtására irányuló szerződés teljes érvénytelensége a Ptk. 209. § (1) bekezdés alapján megállapítható-e arra tekintettel, hogy a szerződés részévé vált ÁSZF rendelkezései alapján a kölcsön folyósításakor érvényes 145,8429 forint árfolyamon megállapított havi 31 566 forint törlesztőrészlet a 120 hónap futamidő alatt a CHF árfolyamváltozásait követi, annak megfelelően módosul, azaz az ügyletben rejlő árfolyamkockázatot korlátlanul a felperes viseli.

Az uniós jog által harmonizált jogterületen e szerződési feltétel tisztességtelen jellegét a deviza alapú kölcsön természetének a figyelembevételével kellett megítélni [93/13/EGK irányelv 4. cikk (1) bekezdés]. Nem hagyható figyelmen kívül a Ptk. 231. § (2) bekezdésének a deviza alapú hitelezési konstrukció alapjául szolgált rendelkezése sem, amely szerint a más pénznemben meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam alapulvételével kell átszámítani. Az ilyen megállapodásokból, szerződéses konstrukcióból automatikusan fakad, hogy az adós viseli a belőlük származó árfolyam kockázatot, az árfolyamváltozás előnyeit és hátrányait. Az, hogy a felperes viseli a törlesztőrészek nagyságát befolyásoló kockázati tényező, az árfolyamváltozás hatását, ellensúlyozott azzal, hogy a forintkölcsönnél kedvezőbb ügyleti kamat mellett devizában adósodott el, a pozitív kamatkülönbözet, alacsonyabb törlesztőrészlet mellett vállalta az árfolyamváltozás kockázatát (6/2013. PJE 2. b) pont).

Az a szerződéses feltétel, amely alapján az ügyletben rejlő árfolyamkockázatot korlátlanul a felperes viseli, az esetben tisztességtelen, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a felperes hátrányára állapította-e meg (Ptk. 209. § (1) bekezdés). A feltétel meghatározása pedig akkor felel

meg a jóhiszeműség és tisztesség követelményének, ha azt a hitelező a fogyasztó számára világosan, és érthetően fogalmazta meg.

Az ítéltábla egyetértett az elsőfokú bírósággal abban a kérdésben, hogy a hitelezőnek felróható okból az árfolyamkockázat korlátlan viselésének szerződési rendelkezése a felperes számára nem volt világosan felismerhető, illetve érthető. Ezért fennáll a tisztességtelensége, ez okból a szerződés részleges, vagy teljes érvénytelensége megállapításának a feltételei (2/2014. PJE határozat 1.). Ez annak függvénye, hogy a konkrét esetben az átlagos fogyasztó mércéjével megítélt felperes alappal mit gondolt: azt, hogy az árfolyamkockázat nem valós, vagy nem őt terheli, illetve őt csak korlátozott mértékben terheli. Ebben a kérdésben az elsőfokú bíróság nem egyértelműen foglalt állást.

A fentiekre és az ÁSZF-nek a törlesztőrészletre vonatkozó, árfolyamváltozással számoló rendelkezéseire tekintettel a felperes - félrevezető, megtévesztő tájékoztatása hiányában - alappal azt nem gondolhatta, hogy az árfolyamkockázat nem valós, vagy az árfolyamkockázat őt nem terheli. A kockázatot rátelepítő ÁSZF rendelkezésekben a szakmai fogalmak használata, figyelemmel az értelmező rendelkezéseire is, nem tisztességtelen. A szerződéskötés során pedig a felperesnek is a jóhiszeműség és tisztesség követelményének, az együttműködési kötelezettségének megfelelően úgy kellett eljárnia, ahogy az adott helyzetben általában elvárható (2/2012. PK 6. a) pont).

Az ítéltábla a szerződés megkötésére vezető minden körülmény vizsgálatával (93/13/EGK irányelv 4. cikk (1) bekezdés, 2/2014. PJE III.), kiemelt jelentőséget tulajdonítva a felperes által előadottnak és őt a szerződéskötést megelőzően tájékoztató **M. G.** tanúvallomásának, megállapította, hogy a felperes alappal gondolhatta azt, hogy az árfolyamkockázat őt korlátozott mértékben terheli.

A keresetlevél szerint a felperes a tájékoztatását abban a kérdésben hiányolta, hogy a törlesztőrészlet 40-50 % mértékű emelkedése várható, de akár három-, négyszerese is lehet. A 10/F/1. alatt csatolt beadványa szerint abban a tudatban írta alá a szerződést, hogy az árfolyamkockázata minimális lehet. Az árfolyamkockázat áthárítását a keresetlevélben írt ténybeli indokolással tartotta tisztességtelennek. A perbeli személyes előadása szerint annak átgondolásával választotta a perbeli kölcsönt, hogy a törlesztőrészletét meghaladta a forint hitel akkor 40 000 forint feletti részlete (14. sorszámú jegyzőkönyv, 14/F/1.). **M. G.** árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatása arra korlátozódott, hogy az árfolyamváltozás hatásaként a törlesztőrészlet legfeljebb a forint hitel törlesztőrészletének akkor havi 40 000 - 47 000 forint mértékéig változhat.

Az induló 31 566 forint törlesztőrészlet a keresetlevélben hivatkozott 40-50 %-os emelkedés esetén 44 192 és 47 349 forint között alakul. A felperesnek nyújtott, a felperes korlátozott kockázatviselésére vonatkozó szóbeli tájékoztatás ennek megfelelt.

Az alperes részletes elszámolása szerint a törlesztőrészletek esedékességekor az általa alkalmazott árfolyam az elszámolásig végig meghaladta a folyósításkor még érvényes CHF/HUF 145,84 árfolyamot. Az árfolyam felperesre kedvezőtlen változása miatt az általa fizetendő törlesztőrészlet az induló 31 566 forint összegtől már az első törlesztést követően több volt, tartósan 2011. júniustól haladta meg a havi 47 000 forintot. Az akkor esedékes 210,10 CHF törlesztőrészlet 223 forint törlesztési árfolyam esetén 46 852,3 forint, 224 forint törlesztési árfolyam esetén 47 062,4 forint lett volna.

Az ítéltábla a felperes perbeli nyilatkozatai és az őt szóban tájékoztató tanú vallomása alapján megállapította, hogy a felperes a hitelajánlat, az ÁSZF és a szóban kapott tájékoztatás alapján a deviza alapú hitelezési konstrukció lényegét, az abból fakadó, a saját ügyletében rejlő árfolyamkockázatot csak korlátozottan ismer(het)te fel. A szóban kapott tájékoztatás ellenében az

ÁSZF tartalma nem volt elegendő ahhoz, hogy a devizahitelével járó árfolyamkockázat korlátozás nélküli viselését világosan felismerje, azt ne becsülje alul, megalapozott döntést hozzon annak a felmérésével, hogy tudja-e a számára hátrányos jelentős árfolyam-ingadozásokat is kezelni. A felperes a hitelező által törvényi kötelezettsége ellenére tájékoztatással fel nem oldott információ aszimmetria folytán csak korlátozottan kockázattudatos. A perbeli szerződéses ügyletben az árfolyamkockázatnak a felperesre telepített korlátlan mértéke az, ami tisztességtelen.

A felperes szóban kapott tájékoztatás alapján alappal azt gondolhatta, hogy az árfolyamkockázat őt csak korlátozott, legfeljebb a törlesztőrészlete 47 000 forintra emelkedését eredményező mértékben terheli. Ez az árfolyamkockázatot korlátlanul a fogyasztóra telepítő tartalom CHF/HUF 223 forint árfolyamot meghaladó részének, így a szerződés részleges érvénytelenségét eredményezte.

Az érintett szerződési feltételnek tehát nem az egésze, hanem csak meghatározott, jól behatárolható része tisztességtelen. Az érvénytelen rész a szerződéskötéskori 145,8429 forint árfolyam és a szerződés forintosításáig alkalmazott legmagasabb törlesztési árfolyam között a svájci frank 223 forint törlesztési árfolyamot meghaladó felperesi kockázatviselés. Annak az alkalmazása annak a következménye, hogy a hitelező a nem világos és érthető megfogalmazással megsértette a jóhiszeműség és tisztesség követelményét, az a felperes számára egyoldalúan és indokolatlanul okozott hátrányt.

Itt tér ki az ítélet arra, hogy a szerződés érvénytelenségére alapított marasztalási kereset tárgyában is hozható közbenső ítélet, ha annak a Pp. 213. § (3) bekezdésében előírt feltételei fennállnak (Az érvénytelenségi perekben felmerülő egyes eljárásjogi kérdésekről nyilvánított 2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 8.).

A lex generalis Pp., valamint a Ptk. 239/A. § (1) bekezdéséhez, és a 237. §-ához képest egyaránt lex specialis, azaz az általános szabályokhoz képest alkalmazási elsőbbséget élvező elszámolási törvény a hatálya alá tartozó szerződésekre a 37. § (1) bekezdésben az érvénytelenség okától függetlenül írja azt elő, hogy a szerződés (részleges) érvénytelenségének megállapítását a bíróságtól a fél csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek - ezen belül is csak a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításának - alkalmazására is kiterjedően kérheti. A keresetlevél további tartalmi követelményeként meghatározza: a félnek a felek közötti elszámolásra kiterjedő, összességében is megjelölt, határozott kérelmet kell előterjesztenie. Ennek hiányában a kereset érdemben nem bírálható el. E rendelkezés egyébként összhangban a bírói gyakorlat számára már korábban is iránymutató 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 2. pontjával és az ahhoz fűzött indokolással.

Az ítélet álláspontja szerint az elszámolási törvény 37. § (1) bekezdésének megfelelő, szükségszerűen marasztalásra irányuló érvénytelenségi kereset alapján folyó perben hozott közbenső ítélet rendelkező részének az érvénytelenség megállapítása nem elégséges tartalma. A közbenső ítélet rendelkező részében a bíróságnak a jogkövetkezményre irányuló (jogalakítási) keresetről, az általa alkalmazott jogkövetkezményről is határoznia kell ahhoz, hogy a jogerős közbenső ítélet alapján a Pp. 213. § (3) bekezdése szerint a tárgyalás valóban csak a követelés összességességére, a felülvizsgált elszámolás adatainak az alapulvételével levezetett felek közötti elszámolásra is kiterjedő, összességében is megjelölt (marasztalási) keresetre folyhasson.

A 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdése alapján a tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.

A részben tisztességtelen szerződési kikötésre a részleges érvénytelenség szabályai az irányadók. Ha a szerződési feltételnek csak meghatározott része semmis, nincs akadálya annak, hogy a bíróság a szerződési kikötésnek csak az érvénytelenségét okozó, tisztességtelen részét mellőzze (2/2012. (XII.10.) PK vélemény 8. b) pont).

Az érvénytelenség alkalmazható jogkövetkezménye az elszámolási törvény 37. § (1) bekezdése alapján az érvényessé vagy hatályossá nyilvánítás. A bíróságnak elsősorban a szerződés érvényessé nyilvánítására kell törekednie (6/2013. PJE III.4.).

A perbeli fogyasztói kölcsönszerződés az ítéltábla által megállapított részbeni érvénytelenség miatt a Ptk. 239. § (2) bekezdése alapján nem dőlt meg, az érvénytelen rész nélkül is teljesíthető (2/2012. PK 8. a) pont). A szerződésben a felperes által felismertet meghaladóan materializálódott árfolyamkockázat, az árfolyamváltozások törlesztőrészletre gyakorolt kedvezőtlen hatása a felperes által felismert kockázatig történő korlátozásával orvosolható, a szerződés érvényessé nyilvánítható volt.

E jogkövetkezmény alkalmazása összhangban van a 93/13/EGK irányelv Európai Bíróság általi értelmezésével is. Az Európai Unió Bírósága a C-./15. sz. ügyben hozott ítéletében úgy foglalt állást, hogy bizonyos alapvető információk megállapodásba foglalásának a fogyasztói hitel nyújtója általi elmulasztása kamat- és költségköveteléstől való megfosztással szankcionálható. Az ilyen szankció akkor elfogadott, amikor ezen információk hiánya nem teszi lehetővé a fogyasztó számára szerződéses kötelezettség-vállalása mértékének értékelését.

Az ítéltábla a fent kifejtett indokolással az elsőfokú bíróság rész- és közbenső ítéletének a fellebbezett közbenső ítéleti rendelkezését a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján részben - a szerződésben kikötött induló 8,66 % ügyleti kamatot megállapító részítélettel és a felperes által 223 forint törlesztési árfolyamig viselt árfolyam-kockázatot megállapító közbenső ítélettel - megváltoztatta, a szerződést érvényessé nyilvánította.

A 223 forint törlesztési árfolyamot meghaladó törlesztési árfolyam miatt felmerülő törlesztési kötelezettséget, azaz árfolyam-különbözetet az alperes a felperessel szemben nem érvényesíthet, egyebekben a szerződés változatlan feltételekkel köti a feleket. Csak az árfolyamkockázattal kapcsolatos jogerős közbenső ítéleti rendelkezés miatt szükséges az elsőfokú bíróság előtt a tárgyalás folytatása a követelés el nem döntött összegére vonatkozóan annak érdekében, hogy az elsőfokú bíróság a megállapított részleges érvénytelenség további jogkövetkezményeként a felek fizetési kötelezettségét megállapítsa, majd annak eredménye alapján a felperes marasztalási keresetéről érdemben határozzon.

Arra vonatkozóan, hogy az elszámolási törvény 37. (1) bekezdése szerinti keresettel támadott szerződés érvényessé nyilvánítása esetén a felek által nyújtott szolgáltatások elszámolása során a bíróságnak miként kell eljárnia, normatív iránymutatást ad az elszámolási törvény 37/A. § (1) bekezdése.

Az elszámolás megejtéséhez releváns, a perben eddig feltárt adatok szerint a perbeli autóvásárlás finanszírozására kötött szerződés lejáratát 2018. szeptember 17., azaz még meg nem szűnt szerződés. Az alperes elszámolását követően - lejárt tartozás hiányában - a nem esedékes tőketartozás 5 698,24 CHF, és módosult az éves kamat, a várható törlesztőrészlet 43 183 forintra csökkent.

Mivel a szerződés nem fogyasztói jelzálogkölcsön-szerződés, az elszámolási törvény szerint történt elszámolással megállapított tartozást 2015. február 1-jei fordulónappal az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamat-szabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. (a továbbiakban: forintosítási) törvény 10. §-a alapján

forintkövetelésre nem kellett átváltani. Az elszámolást követően a felperes a továbbra is devizában nyilvántartott tartozását a módosult szerződés alapján teljesítette, az árfolyamkockázatot változatlanul korlátlanul viselte. A per alatt, 2015. október 5-én lépett hatályba az egyes fogyasztói hitelszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2015. évi CXLV. törvény, amelynek hatálya kiterjedt a perbeli szerződésre is. E törvény 3. §-a alapján az alperes köteles volt a kölcsönszerződés alapján fennálló, devizában nyilvántartott követelését a 4. alcímben foglaltak alapján forintkövetelésre átváltani és a 7. § szerint a forintra átváltáshoz kapcsolódó, legkésőbb 2015. december 1-jétől hatályos szerződésmódosítását kezdeményezni, amely tartalmazta az új törlesztőrészlet megállapítását is. A szerződés módosítása esetén a hatálybalépésének napját követően fennálló tartozás került forintosításra. Ugyan a 12. § (1) bekezdés alapján a forintra átváltásnál alkalmazott árfolyam eltért a forintosítási törvény 10. §-a szerinti devizaárfolyamtól, de a különbség nem volt a fogyasztóra terhelhető. Így a fogyasztó számára a forintosítási árfolyam azzal megegyező volt, azaz a forintosítás az MNB 2015. január 19-én közzétett tájékoztatása szerint a fogyasztó számára kedvezőbb, a 10. §-a) pont szerinti 256,47 CHF/HUF árfolyamon történt.

Egyértelmű peradat hiányában a felperes által igazolt 2016. évi teljesítéséből csupán következtetés vonható le arra vonatkozóan, hogy a felperes a forintosítás lehetőségével élt, azaz az alperes a szerződésmódosítási ajánlatot teljes körűen elfogadta, és azzal a szerződés közös megegyezéssel (ismét) módosult.

Mindebből következően a felek között az elszámolást 223 forint törlesztési árfolyamon a követelés forintra átváltásáig kell megejteni. Ez azt is jelenti, hogy a felperes javára a szerződéskötéstől korlátozott árfolyamkockázat miatt újból meg kell állapítani a svájci frankban a fennálló szerződésből eredő tartozásának az összegét az alperes elszámolása fordulónapjára, 2015. február 1-jére, majd a forintosítás időpontjára is, és annak eredményeként kell a felek szerződéses jogait és kötelezettségeit meghatározni.

A folytatódó eljárásban az alperes köteles a fentieknek megfelelő elszámolásra. Amennyiben azt a felperes szakmai alapon vitássá teszi, abban az esetben lehet az indítványára helye szakértői bizonyításnak, annak költségei előlegezésére a Pp. 76. § (1) bekezdése alapján az alperest kell kötelezni.

A felperes által felhozott számtalan érvénytelenségi ok csupán a marasztalási keresetének a jogcíméül szolgált. Ezért a szükségszerűen meghozott részítéleti rendelkezés ellenére a jogerős közbenső ítélet alapján folytatódó perben lehet csak a perköltség viseléséről dönten. Az ítéletábra a Pp. 252. §-a (4) bekezdés alapján a perköltséget - mindkét félre kiterjedően - csupán megállapította, annak viseléséről az elsőfokú bíróság az eljárást véglegesen befejező határozatában dönt [4/2009. (XII.14.) PK vélemény (A perköltségről való rendelkezésről a fellebbezési és felülvizsgálati eljárásban, ha a bíróság az ügyben részítélettel vagy közbenső ítélettel határoz) II. 3. pontja].

Az elsőfokú bíróságnak az ítéletében a perköltség számításának az alapjaként a pertárgyértékét az elszámolási törvény 37. § (1) bekezdésére és arra tekintettel kell meghatározni, hogy a megállapított érvénytelenségi ok a felperes fizetési kötelezettségére is hatással volt, a perbeli kereset szükségszerűen marasztalási kereset. A pertárgy értéke a kért marasztalással a felperes által vitatott érték: az alperes által a keresetindításkor követelt összeg és a felperes által visszakövetelt összeg együtt.

A közbenső ítéleti rendelkezést támadó fellebbezés illetéke és az ügyvédi munkadíj számításának az alapja az Itv. 39. § (3) bekezdése szerint 600 000 forint. Az ítélet tábla a felek jogi képviselettel felmerült költségét a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (3) bekezdése alapján, a 4/A. § (1) bekezdés szerinti általános forgalmi adó felszámításával állapította meg. Az alperes oldalán felmerült fellebbezési költségként vette figyelembe a közbenső ítéleti rendelkezés elleni fellebbezés illetékbélyeggel megfizetett 48 000 forint illetékét.

D e b r e c e n, 2016. november 10.

Dr. Csiki Péter s.k. a tanács elnöke, Dr. Kocsis Ottilia s.k. előadó bíró, Dr. Veszprémy Zoltán s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

- kiadó -